

HE 38/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta – Asiantuntijalausunto Suomen Hammaslääkäriliitto

Suomen Hammaslääkäriliitto kiittää asiantuntijakutsusta ja mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto.

Yleiset kommentit koskien hallituksen esitystä ottaa nikotiinipussit tupakkalain soveltamisalan piiriin.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että nikotiinipussit otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin ja niiden myynti sallitaan noudattaen niille asetettuja sääntöjä, joilla pyritään ehkäisemään nuorisokäyttöä, harmaatuontia ja laitonta kauppaa sekä torjumaan järjestäytynyttä rikollisuutta. Vähittäismyynti säädetään luvanvaraiseksi, tuotteille säädetään naapurimaissa käytössä olevat nikotiinirajat ja tuotteissa sallitaan vain aikuisille tarkoitetut maut.

Esityksen tavoitteet nuorisokäytön, harmaatuonnin ja laittoman kaupan ehkäisystä sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta ja vähittäismyyntin säättämisestä luvanvaraiseksi ovat sinänsä kannatettavia. Hammaslääkäriliiton näkemyksen mukaan hallituksen esityksen keinot eivät kuitenkaan kaikilta osin vastaa lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin ensisijaisuutta tupakka- ja nikotiiniteollisuuden sekä kaupan etuihin nähden.

Fimean ilmoitettua 4.4.2023 muuttuneesta tulkinnastaan nikotiinipusseista olisi ollut syytä kieltää lääkelain mukaisen myyntiluvan ja lääkelain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien nikotiinipussien myynti kokonaan. Myös Suomen tulisi edelleen harkita kieltoa kuten eräissä muissa EU-maissa on tehty.

Hammaslääkäriliitto pitää valitettavana, että nikotiinipussit otettiin vähittäismyyntiin tupakkalain uudistamisen ollessa kesken. Merkittävälle määrälle lapsia ja nuoria ehtii kehittyä nikotiiniriippuvuus ennen kuin ehdotettu laki tulee voimaan mm. teknisiä määräyksiä koskevan direktiivin aiheuttaman odotusajan ja vähittäismyyntipakkauksia koskevien säännösten myöhemmän voimaantulon sekä erinäisten siirtymäsäännösten vuoksi.

Savuttomien nikotiinituotteiden käytön kieltäminen päiväkotien ja esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä, samoin kuin ikärajan säätäminen kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapitoon ja maahantuontiin ovat lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta myönteinen suunta.

Hammaslääkäriliitto pitää kannatettavana vaatimusta tuotteiden vähittäismyyntipakkausten terveystietomerkinnöistä ja pakkausten ulkoasun yhdenmukaistamisesta. Tuotteiden vähittäismyyntin säätäminen luvanvaraiseksi ja tuotteiden etämyyntin kieltäminen ovat tarpeellisia toimia.

Nikotiinipitoisuus

Hallituksen esittämä nikotiinipitoisuus 16,6 mg/g tuotetta on erittäin korkea. Myrkytystietokeskus ja THL ovat perustellusti esittäneet pitoisuuden enimmäisrajaksi 8 mg/g. Viitaten erityisesti esityksen kohtaan *naapurimaissa käytössä olevista nikotiinirajoista* on huomioitava, että esitetty pitoisuus on yleisesti ottaen korkea verrattuna myös muihin EU-maihin, joilla on lainsäädännössä säädetty raja nikotiinipussien nikotiinipitoisuudelle. Esimerkiksi Latviassa nikotiinipussien nikotiiniraja on 4 mg.

Yleisimmin nuuskapussin pitoisuus on 8-10 mg, ja kun lisäksi tiedetään, että nikotiinin imeytyminen nikotiinipussista on tehokkaampaa kuin perinteisestä nuuskasta - jonka myynti Suomessa on kielletty – Hammaslääkäriliitto pitää perusteettomana esittää nikotiinipussien pitoisuudeksi näin korkeaa pitoisuutta. Tutkimusten mukaan lapset ja nuoret voivat tulla jo hyvin vähäisellä ja lyhytkestoisella käytöllä nikotiinista riippuvaisiksi.

Makuaineet

Myös mentoli ja minttu ovat makuaineita, jotka voivat houkutella myös lapsia ja nuoria nikotiinipussien käyttäjiksi. Kaikki makuaineet tulee kieltää kuten kaikissa muissakin tupakkatuotteissa EU:ssa ja Suomessa on jo tehty. Hammaslääkäriliitto ei näe mitään perusteita poiketa kaikkien makuaineiden kieltämisestä nikotiinipussien kohdalla.

Mentoli lisää nikotiinin imeytymistä verenkiertoon ja vaikutusta aivoihin, mikä vahvistaa riippuvuuden kehittymistä. Näin ollen lapselle ja nuorelle, joilla aivojen kehitys on vielä kesken, nikotiini voi olla erityisen haitallista. Lisäksi toistaiseksi ei ole kertynyt riittävästi tietoa nikotiinipussien käytön pitkäaikaishaitoista lapsen ja nuoren yleis- ja suunterveydelle.

Ikäraja

Nikotiini voi vahingoittaa nuorten aivojen kehittymistä ja saattaa vaikuttaa aivojen toimintaan ja esim. käyttäytymiseen sekä oppimis- ja keskittymiskykyyn ja mielenterveyteen sekä sydän- ja verenkiertoelimistöön. On varmistettava, etteivät terveyshaittoja aiheuttavat nikotiinituotteet houkuttele nuoria käyttäjiä, ja tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden käytön sekä hallussapidon ikäraja tulee nostaa 20 vuoteen.

Markkinointi

Lasten ja nuorten suojelemiseksi erityisesti nikotiinipussien verkkomarkkinoinnin estämiseen tulee puuttua voimakkaasti. Lisäksi on tärkeä YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaisesti nostaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin etu tupakka- ja nikotiini teollisuuden sekä kaupan etujen edelle.

Myynti

Huomattakoon, että Belgia on kieltänyt nikotiinipussit kokonaan. Hollannissa nikotiinipitoisuuden 0,035 milligrammaa ylittävät nikotiinipussit ovat kiellettyjä, ja myös täyskieltoa on suunniteltu. Saksassa nikotiinipussit katsotaan elintarvikkeiksi, ja niiden myynti on nikotiinin vuoksi kielletty.

Nikotiinikorvaustuotteiden myynti tulisi rajoittaa ainoastaan apteekkien piiriin, jolloin kuluttajan olisi mahdollista saada asianmukaista neuvontaa ja ohjeistusta nikotiinikorvaustuotteiden käyttöön sekä niistä vierottamiseen.

Nikotiinipussien myynnin luvanvaraisuuden tulee noudatella muita tupakkalain piiriin kuuluvien tuotteiden myyntiä koskevia säännöksiä.

Suunterveys

Nikotiinin kaikista vaikutuksista ja mm. pitkäaikaisvaikutuksesta erityisesti suunterveydelle ei ole ehtinyt kertyä täysin kattavaa tutkimusnäyttöä. Nikotiinin tiedetään kuitenkin supistavan verisuonia ja siten heikentävän myös suun kudosten, esimerkiksi hampaiden kiinnityskudosten verenkiertoa ja hapensaantia.

Nikotiini lisää myös tyypin 2 diabeteksen riskiä ja on myös tätä kautta yhteydessä hampaiden kiinnityskudossairauteen eli parodontiittiin, jonka etenemisnopeutta ja vaikeusastetta diabetes lisää.

On myös viitteitä nikotiinin yhteydestä mm. solujen muuttumiseen syöpäsoluiksi, minkä vuoksi myös suusyövän riski saattaa kasvaa nikotiinin käytön seurauksena.

Koska nikotiinipussi on lisäksi suorassa kontaktissa suun limakalvoihin, voi sen käyttö lisätä riskiä suun limakalvojen ja ikenien vaurioille, mm. ikenien vetäytymiselle. Tämä puolestaan altistaa paljastuneen hammaskaulan juurikariesvaurioille.

Tiivistelmä tähän lausuntoon sisältyvistä muutosehdotuksista

- Nikotiinipussien nikotiinipitoisuuden enimmäisrajaksi tulee säätää korkeintaan 8 mg/g.
- Kaikki makuaineet tulee kieltää myös nikotiinipusseissa kuten on jo tehty kaikissa muissakin tupakkatuotteissa EU:ssa ja Suomessa.
- Käytön ja hallussapidon ikäraja tulee nostaa 20 ikävuoteen.
- Nikotiinipussien verkkomarkkinoinnin estämiseen tulee puuttua voimakkaasti.
- Myös Suomessa tulisi harkita nikotiinipussien kieltämistä eräiden muiden EU-maiden tapaan.

Kunnioittavasti Suomen Hammaslääkäriliiton puolesta,
Aija Hietala-Lenkkeri

HLT, EHL Aija Hietala-Lenkkeri
Asiantuntijahammaslääkäri
aija.hietala-lenkkeri@hammaslaakariliitto.fi
+358 50 576 0142
Suomen Hammaslääkäriliitto ry
Malminkatu 30, 4.krs
00100 HELSINKI